

DEİK PROJESİ SÖZLÜ TARİH GÖRÜŞMELERİ

Görüşülen kişi : Ali Coşkun
Görüşen : Çiğdem Tüzün
Deşifre eden : Selim Sezer
Süre : 44:17
Ses Kaydı : 1 adet ses dosyası
Görüşme Yeri : Ankara
Görüşme Tarihi : 13.04.2009

Kısaltmalar:

Ç.T.: Çiğdem Tüzün

A.C.: Ali Coşkun

* * *

Ç.T.: Siz DEİK'in Kurucu Yönetim Kurulu başkanısınız. DEİK'i nasıl kurdunuz, bu çalışma nasıl başladı, kimlerle birlikte kurdunuz?

A.C.: Müsaade ederseniz, DEİK'in kuruluşunu anlayabilmek için Türkiye'nin o gün içinde bulunduğu koşulları, DEİK'i ilgilendiren noktalarıyla özetlemem lazım. Yıllar yılı karma ekonomik modellerle ekonomisi yönlendirilen ülkemiz özet olarak yarı kapalı ekonomik modelden serbest piyasa ekonomisine geçme döneminde DEİK düşüncesi oluştu. O yıllarda rahmetli Özal başbakanı. Ancak ihtiyaç ÖZAL'ın başbakan yardımcılığı döneminde ortaya çıkmıştı zira 12 Eylül 1980 hareketinden önce uygulamaya giren 24 Ocak 1980 Kararları ile Türkiye ekonomisi yeniden yapılanma dönemine giriyor ve hızla dışa açılıyordu. Sayın ÖZAL'la meslektaş olmamız, hemşehri olmamız ve beni DPT – Özel İhtisas Komisyon çalışmalarından yakinen tanıyıp güvendiği için Odalar, Borsalar ve İş Dünyası ile ilişkilerde beni adeta bir elçi gibi seçmişti. 24 Ocak Kararları'nın çıkarıldığı sırada İSO Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısıydım ve TOBB Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı olarak onun yanında ve yakınında olma şansını yakaladım. Dolayısıyla o günleri çok iyi hatırlıyorum. O tarihlerde ithalatımız oldukça fazla, buna karşılık ihracatımız 2,8 milyar dolar civarındaydı. Bunun da yaklaşık yüzde 92'si klasik tarım mamulleri; fındık, kuru üzüm, kuru incir, tütün gibi maddelerden oluşuyordu. 2,8 milyar dolar ihracat sadece petrol ithalatını bile karşılayamıyordu. Hatta hatırlarsınız, 1979 yılında döviz açığı nedeniyle ekmek başta olmak üzere zaruri ihtiyaç maddeleri, akaryakıt yok, telefonlar çalışmıyor, elektrikler sık sık kesiliyor, sanayi durma noktasında, Başbakanlıkta kalorifer çalışmadığı için Başbakan makamında dahi paltoyla oturuyordu. Böyle bir dönemin arkasından Türkiye 24 Ocak Kararları'yla yeni bir adım attı. Sayın ÖZAL Başbakan Yardımcısı olarak 12 Eylül Harekâtı'ndan sonra uygulamaya geçti, Başbakan olduktan sonra da yeni bir programla uygulamaya devam etti, ülkenin kalkınmasına engel olan birçok mevzuatı değiştirdi, örnek olarak

o zamana kadar “Türk Parasını (Sakin...!) Koruma” Kanunu , “İhracatı Geliştir-me!” kuruluşu vardı. Dünyaya böyle açılacağımızı zannetmişiz ama sonuç alınamamıştı ve Türkiye bu konularda çok gerilerde kalmıştı. Dolayısıyla serbest pazar ekonomisine geçişte çok sayıda kararname yürürlüğe girdi, yasalar çıkartıldı. Birdenbire Türkiye adeta koruma duvarları yıkılmaya ve hızla dışa açılmaya başlayan bir ülkeye döndü. Tabii böyle olunca ülkemize gelen heyetlerin seviyeleri de değişti. Çünkü eskiden gelen heyetlerde genellikle alt kademedeki bürokrat kişiler olurdu ve uluslararası yatırımcı firmaların temsilcileri olmazdı. Turgut Bey’in bu atılımları neticesinde gelen heyetlerin şekli değişti ve biz Odalar Birliği olarak bu heyetleri karşılamaktan kendimize vakit ayıramaz hale geldik. Türkiye’de sanayi kuruluşları ve büyük şirketler genellikle İstanbul ve Marmara Bölgesi’nde olduğundan, bunlar büyük ölçüde İstanbul Sanayi Odası üyesiydi . Büyük şirketlerimizi ilgilendiren heyetler geldiği zaman zaten onlar yakından ilgileniyorlardı , uzmanları vardı, bir sıkıntı yaşamıyorlardı. “Acaba Türkiye’de ne oluyor? Türkiye’den ne alabilirim, ne satabilirim, yatırım yapabilir miyim?” diye gelen heyetlerle yakından ilgilenmemiz gerekiyordu.

Biliyorsunuz eskiden kotalar vardı, lisans alınıyordu ve ithalat izinle oluyordu. Odalar Birliği’ne bağlı olarak İstanbul’da bir Fiyat Tescil Merkezi vardı. Firma ithalat yapacağı zaman bakanlıktan aldığı izinle proforma faturayı getirir, bağlı olduğu odanın yönetim kurulundan ve Odalar Birliği Yönetiminden geçirir, ondan sonra Fiyat Tescil’e sunar, ithalat bedel üzerinden bir harç ödeyerek Fiyat Tescilden o fiyatın doğru olduğunu onaylattırır. Çünkü Devlet, vatandaşa, sanayiciye güvenmiyordu . “Türk Parasını Koruma Kanunu ” çerçevesinde Türkiye’den dışarıya para kaçırlar diye düşünülüyordu . 24 Ocak Kararları’ndan sonra ithalata liberal sistem gelince tahsisler, kotalar kalktı, böylece fiyat tescilini de kaldırdık . Sonuçta Odalar Birliği bütçesinin yüzde 60 a yakını azaldı, bütçede sıkıntı yaşamaya başladık. Sayın Mehmet YAZAR’ın parti kurarak TOBB Başkanlığından ayrılması sonucu 1986 Mayıs ayında Genel Kurulda Başkan seçilmiş ve İstanbul Sanayi Odasındaki sorumluluğum Türkiye sorumluluğuna dönüşmüştü. Genellikle o günlerde bütçe sıkıntısı çektiğimiz için, ben bu heyetlerin masraflarını hatırımızın geçtiği firmalara ev sahipliği yaptırarak ödettiriyordum. Ama eğer büyük şirketlerimiz gelen heyete ilgi duymazsa, o zaman heyet ortada kalıyordu. Hatta birkaç kez başıma geldi, mahcup olmamak için kendi oda ve Birlik personelimizi “işadami” diye masaya oturttum .

Günler hızla geçiyor, Sayın ÖZAL’ın başkanlığında, TOBB koordinatörlüğünde iş adamları ile ülke seyahatleri düzenleniyor, aynı zamanda yabancı heyetlerin ardı arkası kesilmiyordu. O tarihlerde birkaç ülke ile müşterek ticaret odalarımız vardı, ancak mevcut mevzuatlar

dahilinde fazla etkili çalışmalar olamıyordu. Bu kez ticaret potansiyeli olan ülkelerle ilişkisi olan şirket temsilcilerinin katılımı ile Birlik bünyesinde 3 ila 5 kişiden oluşan ekonomik ilişkiler komiteleri kurmaya başladık. Hükümetin Karma Ekonomik Kurul (KEK) toplantılarına bu komite üyelerinin katılmalarını sağladık. Dolayısıyla önceleri Odalar ve Borsalar Birliği Başkan Yardımcısı olarak, sonra da Başkan olarak Sayın ÖZAL beni de sık sık bu çalışmalara çağırıyordu. Bir gün dedi ki, "Ali bu iş için, bir fon oluşturmamız gerekecek. Sen arkadaşlarla düşün, görüşelim" dedi.

Bir taraftan bütçe sıkıntısı diğer taraftan gelen heyetlerin en iyi şekilde değerlendirilmesi karşısında hazırladığım kısa bir raporla durumu Sayın ÖZAL'a arz ettim. İkili ekonomik ilişkiler komite düşüncesini benimsedi ve Amerika'da buna benzer kuruluşlar olduğunu belirterek "Bunu kurumsallaştırırken TÜSİAD, TZOB, TİSK gibi sivil toplum kuruluşlarını bir şemsiye altında toplayalım, çünkü dışarıya açılışta aranızda sürtüşme olmamalı" dedi. Dolayısıyla bizim koordinatör çatı kuruluş olarak önce TÜSİAD Başkanı Sayın Feyya BERKER ile konuşmamı önerdi. Onun üzerine önce TOBB Yönetim Kurulu arkadaşlarımla konuştum ve yetki aldım. Bir dernek veya vakıf statüsü içinde bunun olmayacağını düşündüm. 5590 sayılı Odalar ve Borsalar Yasası ile ülke ekonomisini geliştirmek için müşterek odalar ve ekonomik işbirliği komitesi kurduğumuz mevzuat dahilinde protokolle ülkelerle iş konseyleri kurup, bunları bir Kurulda toplamaya karar verdik.

Ç.T.: Kuruluş değil, bir kurul herhalde? Benim hatırladığım kadarıyla 5590 sayılı kanunla Odalar Birliği'nin bir kurul oluşturma yetkisi vardı. Bu daha sonra kuruluşa dönüştü.

A.C.: Evet. Bu gelişme üzerine Sayın Feyyaz Berker'i aradım. Onunla önce İstanbul Sanayi Odası'nda, sonra Tekfen Holding'te oturup konuştuk. Feyyaz Bey'in çok faydalı fikirleri oldu. İlk desteği alınca diğer kuruluşlarımız başkanlarıyla da görüşüp böyle bir kurumu oluşturmaya karar verdik. Böylece çalışmalara başladık. Kurulun çalışma esaslarını bizzat kaleme aldım. Hukukçular gözden geçirdi, TÜSİAD Başkanı Feyyaz BERKER'e, TİSK Başkanı Sayın Refik BAYDUR'a ve diğer ilgililere, bu arada Dışişleri Bakanlığımıza yolladım, İlginçtir, büyük odalardan bazıları bu fikre karşı çıktı. Ancak eski düzende heyetlere odalar da yeterince sahip çıkamıyordu, heyetler adeta tutanın elinde kalıyordu. Sadece formalite olarak, basına yansıyan toplantılar şeklinde geçiyordu.

DEİK'in çekirdeğini böyle önemli bir ihtiyacı karşılamak amacıyla oluşturduk. Tabii Odalar Borsalar Birliği'nin yükü kamu görevi de yaptığı için çok ağırdı. Bunun için TOBB şemsiyesi altında özerk bir Kurul olmasını kararlaştırdık ve Genel Kurulu, (DEİK Divanı) Yönetim ve İcra Kurulları ile Dış Ekonomik İlişkiler Kurulunu kurduk.

Ç.T.: DEİK Divanı.

A.C.: İlk dönemlerde Sayın İbrahim BODUR (İSO Meclis Başkanı) DEİK Divan Başkanlığında , TOBB Başkanı olarak ben Yönetim Kurulu ve Sayın Feyyaz BERKER (TÜSİAD Başkanı) İcra Kurulu Başkanı olarak görev yaptık.

Ç.T. Böyle bir kurul oluşturulmasında Sayın ÖZAL'ın ve sizin temel görüşünüzü biraz daha açar mısınız ?

A.C. Sayın ÖZAL'ın temelde ve benim de sahip çıktığım görüş şuydu: kapalı ekonomi dönemindeki Dışişlerimizin klasik diplomasi tutumunu değiştirmek istiyordu. Büyükelçilerimizin Türkiye'nin ekonomik ilişkilerini ilgilendiren konularda hassaslaşmasını, oradaki temaslarını ağırlıklı olarak o yönde oluşturmasını istiyordu. O, "Biz devlet adamları olarak, siyasiler olarak ikili ilişkilerde iki ülke arasında sadece dostluk kapılarını açabiliriz, devamını Hükümetin ve ilgili kamu kuruluşlarının destekleriyle siz götüreceksiniz " diyordu. Biz de, "Biz işadamları olarak açacağınız dostluk kapılarından geçelim, karşıtlarımızla iki ülke arasında ticari ilişkileri, sınai ilişkileri geliştirelim, ekonomik bakımdan ülkelerimiz arasında karşılıklı menfaat bağları oluşursa böyle bir zeminde diplomasi de daha rahat gelişir " inancı ile yola çıktık. Dışişlerinin klasik yapıdan yeni sisteme geçmesi ilk başta biraz zor oldu. Hatta heyetlerimiz gittiği bazı ülkelerde büyükelçilerden ve o ülke işadamlarından randevu almakta zorluk çekildi, ancak çalışmalara yılmadan sabırla devam edildi. Şimdi kurucu olarak çok mutlu oluyorum, Dışişlerimiz bu işe sahip çıktı.Şimdi DEİK'siz temas yapmaz oldular. İşadamlarımız açılan bu kapılardan pratik zekâlarıyla geçtiler. Öyle ilişkiler kurdular ki, devlet politikaları o ilişkiler üzerine dayanır hale geldi. İş konseylerinin karşılıklı olarak bir o ülkede, bir Türkiye'de yaptıkları toplantılara cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar seviyesinde katılım oluyor. DEİK, bu şekilde Türkiye'nin gelişmesinde hakikaten önemli bir müessese haline geldi.

Bakanlığım sırasında 18.05.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5174 sayılı yeni yasaynın 58. maddesine açıkça yazarak "Türk-Yabancı veya Yabancı-Türk Odalar ile Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu" diye kanuni çerçevede kurumsallaştırdık ve DEİK bu maddeye dayanarak yeniden yapılandı.

Tekrar altını çizerek belirtmeliyim ki, DEİK Türkiye'nin gelişmesinde, dünyaya açılmasında önemli bir basamak, önemli bir adım ve örnek oldu. Bunun için hem Merhum ÖZAL'a iş dünyası adına şükranlarımı sunarken o günkü yürüyüşümüzde bana destek veren, başta Sayın İbrahim BODUR ve Sayın Feyyaz BERKER olmak üzere halen İcra Kurulu Başkanlığını yürüten Sayın Rona YIRCALI'ya ve yönetimde görev alan diğer arkadaşlara teşekkür ediyorum.

DEİK'in 20. yıl etkinliğine katılamadım, Sayın Cumhurbaşkanımız katılmış, oradaki konuşmalarında "DEİK Türkiye'ye yeni kazanımlar

getirdi” demişler . Ayrıca TOBB ve DEİK Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Rifat HİSARCIKLIOĞLU ise “ DEİK özel sektörün Dışişleri Bakanlığı haline geldi” ifadelerini kullanmışlar.

Ülkem ve iş dünyamız adına çok mutlu oldum. Geline bu noktada özellikle sizin gibi arkadaşların DEİK’in gelişmesinde önemli hizmetleriniz oldu. Bu sözler ve gelişmeler karşısında hep beraber ne kadar gurur duysak azdır.

Ç.T. Geriye döner bakarsak kuruluş sonrası ne gibi çalışmalar oldu ?

A.Ç. 1980 öncesine dönecek olursak iki ülke arasındaki ekonomik toplantılara memurlar katılırdı. Olsa olsa Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri’nden, yani İncir Birliği, Fındık Birliği, Zeytin Birliği gibi birliklerden memurlar katılırdı. O zaman özel sektör bu toplantılara katılmazdı. Karma Ekonomik Kurul (KEK) toplantıları başladığında Turgut Bey dedi ki, “Hangi ülkenin hangi alanda etkili olduğunu, Türkiye’yle hangi alanda ilişkili olabileceklerini düşünerek oraya iş hayatından uzman kişiler yolla”. Ve böylece biz KEK toplantılarına özel sektörü temsilen Odalar Birliği olarak katılmaya başladık. Toplantı hangi odayı ve sektörü ilgilendiriyorsa, başkan seviyesinde ya da başkan vekili seviyesinde üst düzey bir yetkili katılıyordu. Bugün özel sektörü temsilen toplantılara DEİK adına o ülke ile ilgili Konsey üyeleri katılıyor. Dolayısıyla iki ülke arasında yapılan protokol çalışmalarında olayları yaşayan kişilerin katkısı sağlanarak DEİK’in öne çıkması beni memnun ediyor. Bu yolla ilk defa Devletle özel sektör nihayet beraber çalışır hale gelmiştir.

Ç.T.: Benim sorularımın hepsine yanıt vermiş olduğunuz aslında, ama bir kısmını özet geçtiniz. Ben izninle bazı yerleri biraz açmanızı isteyebilir miyim? İlk olarak 1985 yılında siz de Özal’la birlikte Amerika’dasınız ve o zaman Türk-Amerikan İş Konseyi kuruluyor. Sonra da, sizin de dediğiniz gibi, DEİK kurulurken iş konseyi modeli benimseniyor. Ama Amerika’da bakıyoruz, her iş konseyi ayrı bir varlık, tek çatı altında toplanmamış. Türkiye çok akıllıca bir iş yapıyor, bütün iş konseylerini tek çatı altında topluyor. Ve bu ciddi bir sinerji yaratıyor. Bunu hepimiz gördük DEİK’in kuruluşundan bugüne kadar. İş konseyi modeli, hepsini aynı çatı altına toplama kararı nasıl alındı?

A.C.: Biz DEİK’i kurma düşüncesini ilgili kuruluş başkanı arkadaşlarla geliştirirken Sayın ÖZAL ABD seyahatine benim katılmamı arzu ettiler ve kendisi ile mutabık kaldığımız kuruluşun ilk adımını İş Konseyi protokolüyle orada atmamızın uygun olacağını belirttiler. Ben o sırada TOBB başkan vekili konumundaydım. Turgut Bey Amerika ile olan ticari ilişkilerimizi geliştirmemizi çok istiyordu. Amerikan Ticaret Odası ile protokol hazırlandı, ve bir merasimle iki başkan Sayın ÖZAL’ın ve ABD ekonomi Bakanının huzurlarında imzaladık. Başkan BUSH (Baba

BUSH) katılmadığı için memnuniyetini ve başarı dileklerini belirten özel bir mektupla tebriklerini gönderdi.(Mektup DEİK arşivindedir.)

Ç.T.: Bu sırada Ersin FARALYALI başkan oluyor değil mi?

A.C.: O seyahatin dönüşünde Türk Tarafı Başkanı olarak Ege Bölgesi Sanayi Odası Başkanı ve TOBB Başkan Yardımcılarımızdan Sayın Ersin FARALYALI'yı seçtik . Böylece DEİK kurulduktan sonra ilk konsey başkanı Ersin FARALYALI oldu. Sonra Japonya'yı kurduk, bu Konseye Sayın Şarık Tara'yı, Yunanistan'ı kurunca Sayın Rahmi KOÇ'u ,İtalya İş Konseyine Sayın İbrahim BODUR'u seçtik. Böylece önemli işadamlarının görev almasıyla konseylere ve DEİK'e büyük ilgi oluştu. Hızla diğer konseyler kuruldu. Sayın ÖZAL çok memnun oldu, bir gün "Ali, Afrika'yı ihmal etmeyin" dedi, "Afrika'ya özel önem ver, Afrika Batı'nın sömürdüğü ve bugünkü medeniyetini kurduğu, yeraltı zenginlikleri bol olan bir kıta, ayrıca Türkiye'nin bu kadar çok sayıda komşuları ile ticari ilişkileri zayıf Türkiye'nin önce yakın komşularıyla ve Afrika gibi deniz komşularıyla ilişkilerini geliştirmesi lazım, öncelik tanıyın " diye bizi yönlendirdi. Bir müddet sonra Devlet Bakanı Kazım OKSAY Başkanlığında bizi Cezayir'e yolladı.

Dönüşte Türk Mağrip ülkeleri (Tunus, Cezayir, Libya, Fas, Moritanya vb.) İş Konseyinin kuruluş çalışmalarına başladık, ancak ilgi çok azdı. Kuracak 30 kişilik heyeti bile toplamakta zorluk çektik. Durumu Sayın ÖZAL'a söyledim. "Sen kendi üzerine al" dedi. İşlerimin yoğunluğu nedeniyle ancak 1990 Mayıs tarihinde TOBB ve DEİK Başkanlığını bıraktıktan sonra vakit ayırabildim. Sayın ÖZAL Afrika gelişmelerini yakından takip ediyordu. Bir heyetle Afrika'ya gittik; önce Cezayir'e, daha sonra Tunus'a, Fas'a ve Cezayir'e giderek temaslarda bulunduk. Uçak yok, vapur seferleri yok... Ne yapacağız? Bir numune yollanacağı zaman önce Hamburg'a gidiyor, Hamburg'da bekliyor 15 gün-1 ay, sonra bir gemi bulunursa oradan aktarılıyor. Olacak gibi değil. Dönüşte 6,5 saat Roma'da uçak bekledik, direkt uçak yok. Sayın ÖZAL çağırıp izlenimimizi sordu, özet olarak : "çok zor, direkt uçak yok, gemi yok, hiçbir şey yok, telefon hatları çalışmıyor, muhabir banka yok, yalnızca Viyana ve Paris üzerinden bazı bankalar çalışıyor." Der demez Sayın ÖZAL "Hiç bir şey yok değil mi Ali?" dedi, O zaman yüzerek gidin, yüzerek!" Bunu hiç unutamam. "Onlar bizim kardeş, dost ülkelerimiz, deniz komşularımız. Uyanan Afrika'nın ticaret kapıları olacak ülkeler " dedi. Bugün ne kadar haklı olduğu gelişmelerle ortaya çıktı. Tunus, Fas ve Cezayir devlet başkanlarına bu sözlerini söyledim, çok hoşlarına gitti. Bugün bütün dünyaya açıldık, 70 civarında iş konseylerimiz var, 130 milyar doların üzerinde ihracat yapıyoruz. Doğrudan uluslararası yatırımlar hızla büyüyor. Malzeme çok, insan çok, firma çok... O zamanlar bunların sayısı çok azdı. Konsey kuracak sayıda firma bulamıyorduk. O yüzden başlangıçta, kuruluşta bazı sıkıntılar oldu.

Ç.T: DEİK Odalar Birliği şemsiyesi altında, Türk özel sektörünün önde gelen 9 kuruluşuyla birlikte kuruldu. Amaç DEİK'in hepsine hizmet vermesiydi. Dolayısıyla DEİK ilk yıllarında prensip olarak bütün kurucularına eşit mesafede olmaya çaba sarf etti. Ama zaman içinde bu prensip erozyona uğradı, bir takım kuruluşlar kendi dış ilişkilerini kendileri yapmaya başladılar, bir kısmı da başta DEİK'i adres gösterirken bundan vazgeçmeye başladılar. Odalar Birliği'nin geniş tabanının bir bölümü İstanbul-Anadolu çekişmesi nedeniyle DEİK'i anlamakta güçlük çekti, DEİK'i eleştirdi. Bu sıralarda DEİK de biraz bocaladı. Sonra bir baktık, özel sektör kuruluşlarının büyük çoğunluğu kendi dış ilişkilerini kendileri götürmeye başladılar. Böylece başlangıçtaki noktadan uzaklaşıldı. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

A.C.: Endişelerinize katılıyorum, zaten Sayın ÖZAL bunu önlemek için diğer sivil toplum kuruluşlarını Odalar Birliği şemsiyesi altında toplama talimatını vermişti. Ama maalesef bazen insanlar çeşitli konularda "BEN" duygusuna kapılıyor, öne çıkmak istiyorlar. Halbuki DEİK bünyesinde, yönetimde görev alabilir, İcra Kurulu'nda görev alabilir. Ayrıca kendi kuruluşunun adını öne çıkarmasında da herhangi bir engel yok.

Dış ilişkilerin DEİK organizasyonu kanalıyla gerçekleştirilmesi, yanlış söylemlere yol açmamak bakımından da çok önemli. Çünkü biz o sıkıntıları da yaşadık. Bazı kuruluş başkanlarının "Türkiye'nin nesi var ki ihraç edecek?" demesi karşısında bir başka kuruluşun "Türkiye'nin büyük potansiyeli vardır" demesi, yabancılarda da "hangisi doğru" endişesi yaratıyordu. DEİK bu bakımdan toparlama işlevi gördü. Ben o zamanlar Anadolu-İstanbul arasındaki ilişkiyi rahatlatmak için, DEİK'in öncelikle sanayisi gelişmiş şehirlerdeki odalar başta olmak üzere temsilcilikler kurmasını istedim. Fakat burada da fazla beklenen olumlu adımları atamadık. Sayın Rona YIRCALI ile bu konuyu birkaç defa konuştuk. DEİK dışında yapılanmalar mutlaka olacaktır. Demokrasilerde herkesin kendi fikrine göre hareket etme özgürlüğü var. Fakat DEİK, dışa açılma konusunda, hâlâ koordinatörlük görevini ihmal etmeden sürdürmelidir diye düşünüyorum.

Ç.T.: İçinde bulunduğumuz küresel krizin yol açtığı güçlüklerin aşılmasında DEİK'in ve iş konseylerinin ne gibi bir katkısı olabilir? Ne tavsiye edersiniz?

A.C.: Tabi önce küreselleşmeyi çok iyi anlamak lazım, sonra da krizi. Küreselleşme, çok basit olarak ele almak gerekirse, ülkeler arasında tüm ticari engellerin kaldırılmak istendiği, ekonomik sınırların kalktığı, gümrük duvarlarının kademeli olarak yıkıldığı bir yenedünya düzenidir. Böyle bir dünya düzeni oluşurken, ülkelerin kendi içine kapanmaktan çıkarak serbest piyasa ekonomisine geçişlerini ve böyle bir açılıma ayak uydurmalarını ben bir doğum sancısı olarak kabul ediyorum. Dolayısıyla çeşitli aksaklıklar oluyor. Bu aksaklıkların giderilmesi bir taraftan

mevzuatlar yönünden, bir taraftan meseleyi anlama yönünden tüm ülkelere çeşitli görevler yüklerken, aynı zamanda bu yeni yapılanma çok hızlı ve acımasız bir rekabet düzenini de beraberinde getiriyor. Bu rekabete ayak uydurmanın da tek şartı var: Teknoloji öncülüğünde, rekabet gücü yüksek bir ülke olabilmek. Bir ülkenin rekabet gücünün yüksek olabilmesi de, o ülkedeki kuruluşların rekabet gücünün yüksek olmasını gerektiriyor. Ülkemizde özellikle KOBİ'ler çok olduğu için, bu KOBİ'lerin gerek muhasebe düzenleri, gerek üretim düzenleri, gerekse İnternet ortamına uyma bakımından yaşadıkları sıkıntılar, çeşitli sorunları da beraberinde getirdi. Ama yine de kısa zamanda alınan tedbirlerle güzel gelişmeler elde ettik. Eğer bu gelişmeler olmasaydı 1980'lerdeki 2,8 milyar dolar ihracatın 130 milyar dolarları aşması mümkün olmazdı. Ayrıca şuraya dikkatinizi çekiyorum: O zaman 2,8 milyar doların içinde klasik tarım ürünleri %92 pay alırken, şimdi %90 payı sanayi ürünleri alıyor. Bu çok önemli bir gelişme.

Ülkemizde küreselleşmenin getirdiği düzende yeniden yapılanma süreci devam ederken Amerika'da başlayan finansal kriz dünyayı da derinden etkiledi. Finansal krizin ekonomik kriz haline dönüşmemesi için Amerika, arkasından da diğer ekonomisi büyük, gelişmiş ülkeler tedbirler almaya başladı.

Türkiye'nin talihsizliği finansal krizle oluşan gelişmeye piyasamızda var olan ekonomik durgunlukla yakalanmasıdır.

İktidar partisinin Anayasa Mahkemesi'nde kapatılması davasının, hükümetin Başbakan dahil üyelerine yasaklar getirilmesinin, hatta Cumhurbaşkanı aday olarak öne çıkan Sayın Abdullah Gül'e yasak getirilmesi toplumda güven ortamının sarımsı. Bu belirsizlik, Türkiye'de adeta, "Dur bakalım ne olacak!" zihniyetini yerleştirdi. Bu duraksama esnafa, tarıma, sanayiye, ticarete aynı şekilde sirayet etti. Ve bu sıkıntılı dönemde enflasyon da yeniden rayından çıkıyor gibi görününce, hükümet sıkı para politikasıyla emisyonu kısıtı ve piyasadaki para darlığı pazarda iyice durgunluğa yol açtı. İşte böyle bir ortamda Ağustos-Eylül-Ekim aylarında global ölçekte bir finansal kriz ortaya çıkınca, Türkiye'de nasibini aldı. Burada DEİK'in üzerine düşen görev oldukça büyük. Nitekim dünyadaki başarılı işadamlarını, İşadamları Dünya Konseyi'ni topladılar. Kuruluşları verimlilik ve kaliteye önem vererek marka olma çalışmalarına yönlendirdiler. Özellikle yeni pazarlara açılma konusunda DEİK'in yaptığı çalışmaları izliyorum. Ancak özellikle yeni pazarlar konusunda daha aktif olunabileceğini düşünüyorum.

Ç.T.: Son olarak, biraz başa dönmüş olacağım ama, Yusuf Özal'ın DEİK'in kuruluşundaki katkısı neydi?

A.C.: Yusuf Bozkurt ÖZAL, kurucu olarak değilse bile bu işe büyük destek verdi. Merhum Yusuf ÖZAL benim hem meslekten, hem de hemşehri olarak çok yakın arkadaşım. Turgut ÖZAL'ın gösterdiği

hedeflere varmakta pratik zekası ve çalışkanlığı ile önemli hizmetler yaptı. Hükümetle iş dünyamızın birlikte çalışmasında Yusuf ÖZAL'ın emeği çoktur. DEİK'in kuruluşunda da DPT olarak yapılan çalışmalarda çok destek verdi. Bunların başında lisan bilen ve dış ilişkiler tecrübesi olan elemanlarla verdiği desteklerdir. Ayrıca KEK toplantılarına özel sektör temsilcilerinin katılmasında büyük rol oynamıştır. Ruhü şad olsun. Ç.T.: Anlattıklarınızın dışında bizimle paylaşmak istediğiniz DEİK'le ilgili anınız var mı?

A.C.: Aslında çok, ama hepsi bir anda akla gelmiyor, hem oldukça uzun oldu. Sanırım emeği geçen diğer arkadaşların da söyleyecekleri vardır, benim eksiklerimi tamamlarlar.